

Gloser til Platon *Staten VIII 555b-559e*

I VIII genoptages gennemgangen af de dårlige samfund og sjæle, der blev afbrudt i begyndelsen af V. Kap 3-5 vedrører timokratiet, 6-9 oligarkiet og **10-13 demokratiet**, mens kap. 14 og IX 1-3 beskriver tyranniet og tyrannen. Der foregår hele tiden en sammenligning mellem styreform og individet i den pågældende styreform, τοιοῦτος ἀνὴρ i første sætning

Henvisninger i fed til **ΒΑΣΙΣ**.

10

- 555b ὡς ἔοικε 'som det synes', egl. Pf af εἰκῶ ligner, sædv brugt parentetisk
σκεπτέον gerundiv **16.4** af σκέπτο ser nøje på, undersøger
τρόπος, ὁ (egl. 'vending' >) måde: 1. τίνα τρόπον på hvilken måde 2. måde = adfærd
γνο-*
- παρ-ίστημι* frem-stiller, stiller frem
κρίσις, ἡ bedømmelse
ὁμοίως *adv + dat* ligesom, i lighed med
πορεύομαι går fremad
μετα-βάλλω ændrer (sig) - subj ἡ πολιτεία
ἀ-πληστία, ἡ umættelighed
πρό-κειμαι* ligger fremme προκείμενος foreliggende (for øjnene af dem)
ὡς πλουσιώτατος så rige som muligt ὡς + superlativ **3.6.3** – πλοῦτος, ὁ rigdom πλούσιος *adj*
rig
- c ἄτε + ptc **16.3.2**, fordi, i og med at...
ἄρχων, ὁ leder, magthaver i en stat (modsat ἀρχόμενος)
κτάομαι erhverver NB perf.!
εἶργω μή + inf hindrer, at **17.4**
<τούτους> τῶν νέων sml. **12.7**
ἀ-κόλαστος *adj* u-tugtet, u-disciplineret
ἐξ-εστιν + dat **11.3.1** det er muligt (for mig)
ἀν-αλίσκω opbruger, solder op
ἀπ-ολλυμι ødelægger, formøbler
ὠνέομαι (ορ)køber
εἰσ-δανείζω stiller lån med sikkerhed/pant i noget (her: deres ejendom)
ἔν-τιμος *adj* agtet, værdsat
πάντος μᾶλλον **12.5.3**
δῆλος *adj* tydelig, klar
τιμάω ærer (timokrati)
ικανός *adj* tilstrækkelig
ἀ-δύνατος *adj* u-mulig
- d ἀ-μελέω + gen er ligeglad med, negligerer
ἐπι-εικός *adj* rimelig
παρα-μελέω lader stå til
ἐφ-ίημι tillader
ἀ-κολασταίνω er udisciplineret, hæmningsløs
ἀ-γεννής *adj* (egl. ikke-adelig) almindelig, simpel, + neg 'ordentlig'
ἐνίστε *adv* somme tider
πένης *adj* fattig
ἀναγκάζω tvinger
καθ-ἦμαι* sidder

κεντρόω udstyrer med en brod NB pf. pass ptc. Se nærmere 552c-d, hvor bi-metaforen begynder. Grækerne vidste, at der findes tre slags bier: kongen (det er den vi kalder dronningen), arbejderbierne og dronerne. De vidste ikke, at dronerne befrugter dronningen, og opfattede dem derfor som unyttige og farlige for bistadets stabilitet.

ἐξ-οπλίζω udruster

ὀφείλω skylder

χρέος, τό gæld

μισέω hader

ἐπι-βουλεύω efterstræber

e νεωτερισμός, ὁ noget nyt = revolte

χρηματ-ιστής, ὁ købmand, pengemand, profitmager

ἐγ-κρύπτω skjuler mig

ὕπ-είκω giver efter for

ἐν-ίημι* sender ind i, indskyder

ἀργύριον, τό sølvpenge

τι-τρώ-σκω* sårer

ἔκ-γονος, ὁ af-kom

τόκος, ὁ 1. barn, 2. rente – derfor πατήρ = indskuddet

πολλα-πλάσιος *adj* mangedobbelt

556 κομίζω skaffer

κηφήν, ὁ drone (se ovenfor)

πτωκός, ὁ tigger

ἐμ-ποιέω skaber, gør nogen til noget

πῶς γὰρ οὐ πολὺν **9.4**

ἐκείνη på hin måde (og lidt senere) τῆδε på denne måde **16.6.4**

ἐκ-κάω brænder

ἀπο-σπέννυμι slukker

εἴργω hindrer

τρέπω vender, drejer

λύω løser, opløser, ophæver

ἐπι-μελέομαι + *gen* tager mig af, bekymrer mig for

κίνδυνος, ὁ fare, risiko

b ἐκούσιος *adj* frivillig

συμ-βολαῖον, τό kontrakt, aftale

προσ-τάττω pålægger

συμ-βάλλω indgår aftale (*figura etymologica*)

χρηματίζομαι skaffer mig penge, profiterer

ἥττον, ἔλαττων **3.6**

ἀν-αιδής *adj* skamløs

φύω vokser (*sig stor*)

ἄρχων, ὁ, ἀρχόμενος, ὁ *vide supra*

δια-τίθημι behandler, påvirker

σφᾶς **4.6 4.2.1**

τρυφάω lever i luksus

ἄ-πονος *adj* arbejds-fri

c μαλακός *adj* svag + inf 'til at...'

καρτερέω er stærk, modstår

ἡδονή, ἡ lyst

λυπή, ἡ smerte

ἀργός *adj* doven

χρηματισμός, ó forretning, det at skrabe penge sammen

ἡμελ- < ἀμελ-έω + gen er ligeglad med (cf ἐπι-μελέω drager omsorg for)

πλείων **3.6**

ἐπι-μέλεια, ἡ omsorg

παρα-σχευάζομαι tilvejebringer, konstruerer, udstyrer, i perf med: er udstyret

παρα-βάλλω* intr. bliver stillet ved siden af (hinanden)

ὁδῶν πορεία, ἡ vej/march, ekspedition til lands

κοινωνία, ἡ fællesskab, sammenkomst

θεωρία, ἡ egl syn, beskuelse – om deltagelse i store religiøse fester

σύμπλους ó **2.4.2** sam-sejling, dvs. når de er ombord på samme skib

συ-στρατιώτης, ó soldaterkammerat

d θεάομαι ser på, betragter

μηδαμῆ ταύτῃ på ingen måde i denne situation – cf **3.7.1.1, 12.6.4**

κατα-φρονέομαι + gen (**12.5.3**) ser ned på

πένης, ó fattig πλούσιος, ó rig

ἰσχνός *adj* egl. tør, mager – her om en senet fattig bonde

ἡλιό-ομαι bestråles af solen, i pf. Solbrændt, vejrbidt

παρα-τάττω sammenstiller

σκια-τροφέω vokser op i skygge (σκιά)

σάρξ, ἡ kød, 'flæsk'

ἀλλότριος *adj* fremmed, 'overflødig'

ἄσθμα, τό svaghed

ἄ-πορία, ἡ vildrede, forvirrethed

μεστός *adj* + gen fuld af

σφέτερος **4.1** sin/deres

πλουτέω er rig

παρ-αγγέλλω meddeler, fortæller

e ἰδίᾳ **3.7.1.1** privat, dvs når de fattige er alene

ἡμέτερος... 'de mænd er vores, de duer ikke til noget!'

νοσ-ώδης **18.7** syg-elig

ῥοπή, ἡ det at vægtskålen synker ned til den ene side (ῥέπω), derfor 'skub'

ἔξω-θεν **3.7.3** ude-fra

δέομαι + gen behøver, kræver

προσ-λαμβάνω* får fat på

κάμνω er syg

ἐνίοτε *adv* sommetider

τά ἔξω de ydre faktorer

στασι-άζω gør oprør

διά-κειμαι* forholder mig

σμικρός = μικρός

προ-φασις, ἡ påskud

ἐπ-άγω påfører

συμ-μαχία, ἡ alliance

νοσέω er syg

557 ἀπο-κτείνω* dræber

ἐκ-βάλλω* landsforviser

λοιπός *adj* øvrig

ἐξ ἴσου i lige grad, på lige fod, ligeligt

- μετα-δίδομι* + gen giver nogen del i noget
 ὡς τὸ πολὺ for det meste
 κληῖρος, ὁ lodtrækning
 ἀρχαί, αἱ (i pl.) embeder
 κατά-στασις, ἡ situation
 ὑπ-εξ-έρχομαι* udvandler
- 11 b** τρόπος, ὁ måde
 ἀνα-φαίνομαι* viser mig, dukker op/frem
 ἐλεύθερος *adj* fri
 παρ-ρησία, ἡ ytringsfrihed
 ἐξ-ουσία, ἡ mulighed
 κατα-σκευή, ἡ indretning, konstruktion κ. κατα-σκευάζομαι indretter mig (figura etymologica)
 ἀρεσκῶ + dat behager, passer
- c** παντο-δαπός *adj* fra mange forskellige steder, alskens
 ἐγ-γιγνομαι 'kommer'
 κινδυνεύω risikerer κινδυνεύει + inf betyder ofte 'måske'
 ἱμάτιον, τὸ kappe
 ποικίλος *adj* broget (Stoa poikile om stoikernes udhængssted)
 ἄνθος, τὸ blomst (antho-logi)
 ἥθος, τὸ sædvane, skik
 φαίνομαι 'virker'
 κρίνω bedømmer **6.5.1.2**
 μακάριος *adj* lykkelig – som tiltale ofte med ironisk overtone
 ἐπι-τηδεῖος *adj* passende, egnet til
 ζητέω undersøger
- d** γένος, τὸ slægt, art **2.5.3.11**
 ὁ βολούμενος 'den der vil' = hvem som helst
 ἐκ-λέγω ud-vælger (ek-loge)
 παντο-πώλιον, τὸ et sted, hvor man sælger alting, blandet landhandel, supermarked
 ἀφ-ικνεόμαι* når frem til
 κατ-οικίζω grundlægger en by
 ἀ-πορέω er i tvivl om
 παρά-δειγμα, τὸ forbillede, mønster (paradigme)
- e** τὸ δὲ + aci 'det forhold, at der ikke er nogen nødvendighed i...'
 ἱκανός *adj* i stand til
 πολεμοῦντων en 'halv abs gen' **16.3.3.3 note** 'selvom de andre fører krig'
 εἰρήνην ἄγω holder fred
 ἐπι-θυμέω + gen stræber efter
 δια-κωλύω hindrer i at + inf
 μηδὲν ἥττον ikke desto mindre
- 558 ἐπ-εἶμι upers + dat falder nogen ind at...
 θεσπέσιος *adj* guddommelig
 ἡδύς *adj* sød, behagelig
 δι-αγωγή, ἡ levevis
 ἐν τῷ παραυτίκα i den nuværende situation, lige her og nu
 πραό-της, ἡ mildhed, eftergivenhed
 δικά-ζω dømmes
 κόμπος *adj* fin, elegant,
 οὐ-πω endnu ikke

κατα-ψηφίζω + gen **12.5.3** (juridiske verber!)

θάνατος, ó død, drab

φυγή, ή flugt, forvisning

μένω forbliver

ἀνα-στρέφω vender om/op og ned

έν μέσῳ midt i

φροντίζω tænker over, overvejer

περι-νοστέω vender tilbage i en νόστος (som Odysseus). Ordet νόστος er episk (heraf er afledt

nost-algi, 'smerte efter hjemmet', 'hjemve'

ήρωας, ó heros – iflg. Hesiod *Værke og Dage* 124-126 kan disse heroes vende tilbage og

befinde sig blandt folk, uden at de er synlige – kun i nødsituationer giver de sig til

kende, ligesom Holger Danske

συγ-γνώμη, ή undskyldning,

tilgivelse,

ὅπως-τι-οὔν hvad som helst (adv)

σμικρο-λογία (μικρο-), ή små-talen, dvs. bagatellisering

b κατα-φρόνησις, ή ned-tænkning, ringeagt

σεμνύνω ager og ærer, taler højtideligt om

οἰκίζω grundlægger

ὑπερ-βάλλω overgår, er exceptionel

παίζω leger, pjatter

ἐπιτηδεύω bestræber mig på

μεγαλο-πρεπής storladen (og med ironisk betydning: nedladende, 'højt og flot')

κατα-πατέω ned-tramper

ὅποῖος **4.6** hvilken slags

ἐπιτήδευ-μα, τό forehavende

ἰων < εἶμι

πράττω γῶρ (praxis)

φημί + n.c.i. **16.2.1** siger, at jeg selv er...

εὔ-νους *adj* venligtsindet, venlig

πλήθος, τό mængde, hob

γενναῖος *adj* ædel

c ἀδελφός *adj* broderlig, beslægtet (+ gen) – som subst 'bror'

ὡς ἔοικεν* 'tilsyneladende'

ἄν-αρχος *adj* uden ledelse

ποκίλος *adj* broget

ἰσό-της, ή lig-hed

δια-νέμω for-deler

γνώριμος *adj* velkendt

12 ἀθρέω ser på

ἰδίᾳ *adv* privat, for sig selv

σκέπτοω undersøger

φειδωλός *adj* sparsommelig, påholdende

d τε-θραμ-* (τρέφω) opdrager

ἦθος, τό skik, sædvane

ἀν-αλωτικός *vb adj* udgiftsforårsagende, forbrugende

χρηματιστικός *adj* indtjenende

ἀναγκαῖος *adj* nødvendig

βούλει + konj uden konjunktion egl. Vil du have at... 'skal vi ikke...'

σκοτεινός *adj* mørk, 'i blinde'

- e ὀρ-ίζομαι definerer
οἷός τε ἐμί **16.2.3** er i stand
til
ἀπο-τρέπω af-vender
ἀπο-τελεω fuldender, gennemfører, tilfredsstiller
ὠφελέω gavner
ἐφ-ίεμαι* stræber efter
- 559** ἐρ-*
ἀπ-αλάττω adskiller mig fra
μελετάω (opt. **II!**) interesserer mig for og øver
ἐν-οὔσαι ἐν-εἰμι er til stede, dvs. blive opfyldt
δράω gør, handler
τὸναντίον < τὸ ἐναντιον det modsatte
προ-έλ-* < προ-αίρέω vælger frem for noget
παρά-δειγ-μα, τό an-visning, mønster
τύπῳ λαμβάνω tager noget frem som eksempel ὡς τύπῳ λαβεῖν er et standardudtryk
hos Aristoteles og i Lykeion for et eksempel, der ikke er analyseret helt til bunds
φαγ-* < ἐσθίω spiser
ὑγιεία, ἡ sundhed
ἐν-εξία, ἡ god holdning, velvære
- b σίτος, ὁ korn, brød
ὄψον, τό 'tilbehør' dvs. alt hvad man spiser til brødet, fx salat, grøntsager ost, kød, sovs,
dressing,
ἢ μὲν... ἢ τε dels ... dels
ὠφέλιμος *adj* nyttig
παύω + ptc standser med at...
ζήω < ζῶντα (man kan altså dø af ikke at spise!)
πη på nogen måde
ὠφελία, ἡ nytte
παρ-έχομαι til-byder
πέρα *adv* + gen ud over
ἀλλοῖος *adj* anderledes
ἐδес-μα, τό føde (ἐδ-*)
κολάζω tugter
ἀπ-αλλάττω 559a3!
Βλαβηρός *adj* skadelig
- c ἀν-αλωτικός 558d!
Χρηματιστικός 558d
ἀφροδίσια, τά sex(lyst)
κηφήν, ὁ drone
γέμω + gen er fuld af
φειδωλός 558c
- 13** τὰ πολλά for det meste
τε-θραμ-* τρέφω
γεύομαι + gen smager på
μέλι, τό honning
ἀ-παίδευτος u-opdragen
αἴθων *adj* brændende, 'vild'
θήρ, τό vilddyr
δεινός *adj* farlig, voldsom

